

Література

1. Градов А. П. Экономическая стратегия фирмы. — СПб.: Специальная литература, 1995.
2. Петров А. Н. Стратегический менеджмент: Учебник. — М.: ЮНИТИ, 2005.
3. Прохоренко П. А. Автореферат диссертации. Стратегическое управление финансами корпоративных структур в металлургии. — Орел, 2006.
4. Ратушний Ю. М. Формування системи стратегічного моніторингу середовища функціонування організації (на матеріалах гірничо-збагачувальних підприємств Кривбасу). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. — К.: КНЕУ, 2002.
5. Стратегии бизнеса: Аналитический справочник // Под общей редакцией академика РАЕН, д. э. н. Г. Б. Клейнера. — М.: КОНСЭКО, 1998.
6. Шериньова З. Є. Методологічні основи формування цільової програми «Реструктуризація» на підприємствах // Вчені записки, Випуск 1. — К.: КНЕУ, 1998.
7. Шериньова З. Є. Антикризовий «стратегічний набір»: характеристика основних складових та методичних підходів до обґрунтування // Управління розвитком; Журнал КНЕУ. — Харків. — № 7. — 2006.
8. Шериньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник для вузів. — К.: КНЕУ, 2004.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2008 р.

УДК 336.5

О. С. Коцюба, ст. викладач,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИЧНИЙ АПАРАТ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті порушено питання діагностики економічної стійкості підприємства. В межах цього проаналізовано існуючі підходи, сформульовано методологічні принципи та узагальнено методичний апарат щодо означеної проблематики. Окрім іншого, в роботі висувається припущення про можливість оцінювання економічної стійкості підприємства не лише на основі комплексних моделей загальногосподарської діагностики, але й також за допомогою моделей та інтегральних показників фінансового аналізу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: економічна стійкість підприємства, комплексна господарська діагностика, фінансовий аналіз, інтегральні показники конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Необхідним елементом у механізмі забезпечення економічної стійкості підприємства (скорочено — *ЕСП*) є її аналіз і оцінка або діагностика. Як правило, в дослідженнях з *ЕСП* питанню діагностики приділяється значна увага. Його теоретизуванням займалося багато російських та вітчизняних учених, зокрема А. О. Колобов, І. М. Омельченко, А. Д. Канчавелі, С. М. Анохін, О. Г. Бодров, В. І. Роцин, М. Д. Соколов, М. І. Гузь, О. Г. Ремпель, О. І. Кібіткін, В. В. Назаров та ін. [2, 3, 9, 17, 18, 32, 36, 37]. Разом з тим, огляд отриманих у дослідженнях цих науковців результатів демонструє відсутність на сьогоднішній день єдиної позиції за означеною проблематикою.

Метою роботи є встановлення методологічних принципів та узагальнення методичного апарату щодо діагностики економічної стійкості підприємства.

Детальна оцінка наявних теоретичних розробок по діагностиці *ЕСП* дозволяє стверджувати наступне.

1. Основу виявлених у межах даної роботи інструментів діагностики *ЕСП* становлять моделі і підходи комплексного і інтегрального (як різновиду комплексно-

го) загальногосподарського та фінансового аналізу. Очевидно, що такий підхід є цілком логічним і адекватним діючим уявленням про складену, інтегровану природу *ЕСП*.

2. У змістовному плані всі наявні моделі діагностики *ЕСП* можна розбити на дві групи:

- першу групу утворюють моделі, які орієнтуються на якийсь еталонний режим діяльності підприємства, стан якогось тотального оптимуму, загальної рівноваги, всемірного благополуччя і реалізують оцінку *ЕСП* як ступінь близькості до вказаного стану (режиму) або можливість його досягнення і підтримки в майбутньому, виходячи з відповідних прогнозів розвитку господарської ситуації [4, 6, 7, 8, 12—17, 20, 24, 30, 35, 39, 42, 43, 46];

- до другої групи входять моделі, які зорієнтовані на якийсь граничний або кризовий режим динаміки або стан підприємства і реалізують оцінку *ЕСП* як ступінь віддаленості від вказаного стану (режиму) або можливість його уникнення в майбутньому, виходячи з відповідних прогнозів розвитку господарської ситуації [2, 5, 11, 26, 29, 31, 38, 41].

Згідно з концепцією, що розвивається автором цієї публікації, діагностичні моделі першої групи припускають інтерпретацію як напрям діагностики *ЕСП* 1-го роду, а другої — як напрям діагностики *ЕСП* 2-го роду.

3. Увага переважної більшості вчених фокусується на дослідженні і розробці моделей діагностики *ЕСП* 1-го роду, тобто цей напрям, де-факто, виступає як магістральний. При цьому визначальний акцент робиться на побудові інтегральних моделей.

Базовий принцип у створенні діагностичних моделей розглядуваного напрямку, яким явно або неявно керується більшість дослідників, полягає в максимальному охопленні аспектів діяльності підприємства, виходячи з у цілому його внутрішнього стану і ринкової позиції. Саме на шляху реалізації вказаної методологічної установки теоретикам *ЕСП* вдалося отримати результати, які за їх значущістю слід розцінювати як відчутний внесок у загальну теорію діагностики виробничо-господарських систем.

Показовим в цьому плані є інтегральний показник стійкості (організаційно-економічної стійкості) підприємства, запропонований ученими наукової школи МДТУ ім. М. Е. Баумана [32, 37]. За масштабністю охоплення аспектів діяльності підприємства у формі відносних показників (коефіцієнтів), строго зорієнтованих на стан загальної рівноваги і згрупованих у чітку систему, даний інтегральний показник не має аналогів. Значна кількість коефіцієнтів, що його наповнюють, є новаторськими і за своїм змістом розширюють традиційну систему загальногосподарських та фінансово-економічних показників. Перш за все, це відноситься до коефіцієнтів для аналітичних блоків, які відображають ринкову позицію підприємства, якість його взаємодії з ринковими силами (споживачами, конкурентами, постачальниками).

Сучасні тенденції у розробці інструментарію аналізу та оцінки *ЕСП* 1-го роду рефлексують загальні тенденції еволюції господарської діагностики і полягають у використанні новітніх аналітичних технологій і підходів на платформі інтервального аналізу, теорії нечітких множин, теорії нечіткої логіки та ін., які дозволяють у єдиному форматі враховувати кількісні і якісні характеристики, описувати різні види невизначеності, моделювати оцінки і міркування експертів та ін. Доцільно в даному контексті відзначити інтегральний показник *ЕСП* на основі нечіткотножинного моделювання за підходом Недосекіна—Максимова, сформульований К. А. Маковейчук, в якому одночасно враховуються кількісні і якісні показники [25].

Одночасно з представленими позитивними аспектами розвиток теорії діагностики *ЕСП* 1-го роду супроводжують і негативні тенденції.

Зокрема, виразно простежується практика формулювання моделей діагностики *ЕСП* 1-го роду без аналізу і узагальнення накопичених у цій сфері інших аналогіч-

них розробок. У результаті, встановлення наукової цінності певного числа моделей потребує серйозних додаткових досліджень.

Також, не дивлячись на те, що концепція *ЕСП* у своєму науковому призначенні позиціонується як інтегральна по відношенню до різних інших концепцій і теоретичних напрямів економіки підприємства, теорія діагностики *ЕСП* 1-го роду розвивається в цілому без відповідного переосмислення діагностичних інструментів і моделей, згенерованих у цих концепціях.

4. Група аналітичних моделей і інструментів, які зорієнтовані на стан кризи і згідно з трактуванням даної роботи реалізують діагностику *ЕСП* 2-го роду, формується переважно за допомогою вже існуючого діагностичного апарату теорій прогнозування банкрутства, антикризового управління, економічної безпеки тощо.

Водночас для розглядуваного напрямку мають місце спроби знаходження нових методологічних підходів і побудови на їх основі нових діагностичних моделей. У цьому зв'язку звертає увагу модель оцінки стійкості підприємства, запропонована В. В. Пастуховою [29]. В основу вказаної моделі покладена формалізація закону самозбереження з теорії організаційних систем. Виходячи зі змісту закону самозбереження, модель В. В. Пастухової реалізує оцінку рівня стійкості як запас потенціалу внутрішніх ресурсів підприємства по відношенню до потенціалу дестабілізуючих впливів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Поряд з наведеними прогресивними характеристиками в розробці в межах теорії діагностики *ЕСП* напрямку кризової діагностики спостерігається певна негативна тенденція.

Так, переважна більшість дослідників позиціонує напрям кризової діагностики як допоміжний або другорядний, а в окремих випадках як проміжний, на шляху побудови деякої «повноцінної» моделі оцінки *ЕСП*. Очевидно, що такий підхід не узгоджується ані з предметною сферою концепції *ЕСП*, до якої проблематика самозбереження підприємства входить на паритетних з іншими питаннями правах, ані з системно-методологічним трактуванням феномена стійкості, згідно з яким як фундаментальний різновид стійкості приймається здатність системи витримувати дестабілізуючі впливи зовнішнього і внутрішнього середовища і зберігати себе.

Пропонована в роботі інтерпретація кризової діагностики як діагностики *ЕСП* 2-го роду (див. вище) відновлює кризову діагностику в правах, у контексті концепції *ЕСП*, і, таким чином, усуває вказану теоретичну неузгодженість.

5. Не викликає сумнівів, що найбільш загальний підхід до аналізу *ЕСП*, як це обумовлюється її інтегрованою, гранично загальною природою, має передбачати охоплення всіх без виключення функціональних підсистем підприємства. Разом з тим як певною мірою самодостатній і такий, що має свої сфери пріоритетного застосування, виступає напрям діагностики економічної стійкості підприємства на основі суто фінансових індикаторів. У першу чергу використання такого підходу розвивається в межах проблематики прогнозування кризових явищ (економічна стійкість підприємства 2-го роду).

У силу своєї природи та існування розвиненого механізму бухгалтерського фінансового обліку фінанси є найбільш очевидними індикаторами діяльності підприємства. Фінанси утворюють своєрідний «лакмусовий папірець», чутливо реагуючи на все, що відбувається всередині підприємства та поза його межами.

Конкретний аналіз переваг фінансових індикаторів, що відображаються в обов'язковій фінансовій звітності — репрезентативність, оперативний доступ, публічність, зручність аналітичної обробки, — дає підстави визначити такі сфери найбільш доцільного використання підходу до діагностики *ЕСП* на основі фінансів:

- експрес-діагностика, коли найголовнішим є дати оперативну оцінку рівня *ЕСП*, нехай і досить огрублену, а також з відсутністю виявлення першопричин аналізованих явищ, проте вірну у принципі і таку, що дозволяє зафіксувати сам факт загрожуючих тенденцій та/або сприятливих змін;

- діагностика *ЕСП* з боку стейкхолдерів з обмеженим доступом до інформації по діяльності підприємства (акціонери, інвестори, кредитори тощо) в контексті з'ясування ними умов та перспектив реалізації своїх інтересів.

Узагальнення викладених вище результатів щодо аналізу сучасного стану теорії діагностики економічної стійкості підприємства приводить до формулювання двох наступних постулатів, що стосуються *ЕСП* відповідно 1-го і 2-го роду.

Постулат з діагностики ЕСП 1-го роду. Для аналізу і оцінки *ЕСП* 1-го роду може бути використана будь-яка комплексна діагностична модель (із загальногосподарським спектром показників або на основі суто фінансових індикаторів), яка репрезентативно, з погляду зацікавленої особи (експерта, суб'єкта прийняття рішень), відображає внутрішній стан і ринкову позицію підприємства і припускає орієнтацію на стан якоїсь загальної рівноваги або всемірного благополуччя, так, щоб давати змогу оцінювати ступінь близькості підприємства до вказаного стану (в минулому або теперішньому часі) або перспективи (можливість) його досягнення в майбутньому.

Реалізація представленого принципу дає підстави включити до інструментарію діагностики *ЕСП* 1-го роду разом із спеціальними розробками також відповідні традиційні моделі загальногосподарського та фінансового аналізу, такі як формули Дюпона, моделі інвестиційної привабливості, кредито- та конкурентоспроможності та ін.

Постулат з діагностики ЕСП 2-го роду. Для аналізу й оцінки *ЕСП* 2-го роду може бути використана будь-яка комплексна діагностична модель (із загальногосподарським спектром показників або на основі суто фінансових індикаторів), яка репрезентативно, з погляду зацікавленої особи (експерта, суб'єкта прийняття рішень), відображає внутрішній стан і ринкову позицію підприємства і припускає орієнтацію на деякий граничний або кризовий стан, так, щоб давати змогу оцінювати ступінь віддаленості підприємства від вказаного стану (в минулому або теперішньому часі) або перспективи (можливість) його уникнення в майбутньому.

Виходячи з щойно сформульованих постулатів випливає, що суто принципово, одна й та сама діагностична модель може настроюватися на діагностику *ЕСП* як 1-го, так і 2-го роду. Поряд із цим існують моделі діагностики спеціального призначення, скажімо, показники загрози банкрутства на основі підходу Е. Альтмана [47], використання яких від початку, за самим принципом їхньої побудови, обмежується конкретним аспектом діяльності підприємства (у даному випадку це економічна криза або банкрутство).

Якщо обмежитися інтегральними діагностичними моделями (включаючи бальні і агрегатні), то дотримання закладених постулатів дозволяє побудувати систему моделей діагностики *ЕСП*, яку відображає табл. 1. У табл. 1 також фіксуються основні характеристики діагностичних моделей, що дає можливість оцінити, в першому наближенні, їх аналітичний потенціал.

У цілому результати проведеного дослідження дозволяють констатувати, що, з одного боку, на сьогодні накопичено потужний арсенал методів та моделей діагностики економічної стійкості підприємства, які зарекомендували себе на практиці, а з другого боку, динамічний характер феномену стійкості економічних систем, його складність та багатогранність дають підстави для продовження пошуків у цьому напрямі.

Виходячи з викладених у роботі відомостей та міркувань серед іншого можна бачити доцільність і актуальність подальшої розробки підходу до діагностики економічної стійкості підприємства на основі суто фінансових індикаторів. При цьому парадигма про складену, гранично загальну природу економічної стійкості обумовлює необхідність вдосконалення і розвитку всього арсеналу інструментів фінансового аналізу, включаючи як комплексні і інтегральні моделі, так і моделі за окремими сферами фінансового аналізу.

Слід також зауважити, що перспективним напрямом подальших досліджень за порушеною в роботі проблематикою є розвиток моделей діагностики економічної стійкості підприємства в межах нечіткого моделювання.

ІНТЕГРАЛЬНІ МОДЕЛІ ДІАГНОСТИКИ ЕСП (ВКЛЮЧАЮЧИ БАЛЬНІ ТА АГРЕГАТНІ) ТА ЇХ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

№	Інтегральні моделі діагностики ЕСП	Основні характеристики											
		Охоплення факторів (змістовний аспект)		Охоплення факторів (аспект вимірності)		Адекватність моделювання			Потенціал стосовно настроювання і розширення				
		Тільки фінансові індикатори	Спектр факторів внутрішнього середовища та ринкової позиції	Тільки кількісні	Кількісні та якісні	Низька	Середня	Висока	Модель є жорстко фіксованою або її перенастроювання пов'язане із труднощами	Модель є відносно гнучкою			
1	Інтегральні моделі діагностики економічної стійкості підприємства 1-го роду	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
1.1	Формули Дюпона та формули ефективності бізнесу О. Б. Ложкіна [23]	+		+		---		---		---		---	
1.2	Бальні та інтегральні моделі кредитного рейтингу [19, 40]	+		+		---		---		---		---	+
1.3	Інтегральні показники інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на основі фінансових індикаторів [1, 34, 44]		+	+		---		---		---		---	+
1.4	Інтегральний показник організаційно-економічної стійкості підприємства наукової школи МДГУ ім. М. Е. Баумана [32, 37]		+	+		---		---		---		---	+
1.5	Інтегральні показники благополуччя підприємства на основі нечітко-множинних описів за підходом Нелосекіна-Максимова, з урахуванням його розвитку на основі апарату нечіткої логіки [28, 27]		+		+	---		---		---	+	---	+
2	Інтегральні моделі діагностики економічної стійкості підприємства 2-го роду	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
2.1	Моделі діагностики ризику банкрутства підприємства на основі підходу Е. Альбмана [10, 45, 47]	+		+		---		---		---		---	+
2.2	Бальна оцінка ризику банкрутства підприємства Дж. Аргенті (А-рахунок) [33]		+		+	---		---		---	+	---	+
2.3	Бальна оцінка самобереження (стійкості) підприємства на основі закону самобереження організаційних систем В. В. Пастухової [29]		+		+	---		---		---	+	---	+
2.4	Агрегатна модель життєздатності підприємства Л. О. Лігоненко [22]	+		+		---		---		---	---	---	+
2.5	Інтегральні оцінки ризику банкрутства підприємства на основі нечітко-множинних описів за підходом Нелосекіна-Максимова, з урахуванням його розвитку на основі апарату нечіткої логіки [28, 27]		+		+	---		---		---	---	---	+

Література

1. *Алексеев А. А., Панченко А. И.* Модель определения интегрального показателя инвестиционной привлекательности предприятия // Математические машины и системы. — 2004. — № 4. — С. 157—163.
2. *Анохин С. Н.* Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях. — Саратов: СГТУ, 2000. — 40 с.
3. *Бодров О. Г., Роцин В. И.* Как достичь экономической устойчивости предприятия. — Казань: Изд-во «Таглитат» ИЭУиП, 2000. — 60 с.
4. *Бондаренко М. В.* Управление процессом обеспечения общей устойчивости промышленного предприятия: Дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01. — Харьков, 2002. — 171 с.
5. *Бузько И. Р., Третяк В. В.* Обеспечение рискоустойчивости производственных систем // Ризикологія в економіці та підприємстві. Зб. наук. пр. за матеріалами міжнародної наук.-практ. конференції (27–28 березня 2001 року). — К.: КНЕУ, АДПСУ, 2001. — С. 52—53.
6. *Герасимов Б. Н., Рубцова М. Н.* Экономическая устойчивость в деятельности предприятий // Вестник ОГУ. — 2006. — № 8. — С. 108—111.
7. *Гончар І. В.* Оцінка і прогнозування економічної стійкості сільськогосподарського виробництва: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.07.02. — Дніпропетровськ, 2002. — 20 с.
8. *Горшкова Л. А.* Анализ конкурентоустойчивости субъекта хозяйствования // Аудит и финансовый анализ. — 2003. — № 3. — С. 156—160.
9. *Гузь Н. Г., Ремпель А. Г.* Моделирование производственного выбора в условиях рыночной конкуренции. — Донецк, ИЭП НАН Украины, 1998. — 40 с.
10. *Давыдова Г. В., Беликов А. Ю.* Методика количественной оценки риска банкротства предприятий // Управление риском. — 1999. — № 3. — С. 13—20.
11. *Евдокимов Ф. И., Мизина Е. В.* Экономическая устойчивость предприятия как фактор его безопасности // Науч. тр. Донец. гос. техн. ун-та. — Донецк, 2001. — Сер.: экономическая. — Вып. 37. — С. 16—25.
12. *Евстюхин И. Н.* Совершенствование механизмов обеспечения экономической устойчивости предприятий металлургического комплекса России: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. — М., 2007. — 26 с.
13. *Єрмейчук Р. А.* Формування механізму управління стійким розвитком підприємства: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01. — Харків, 2005. — 20 с.
14. *Єфремов О. С.* Забезпечення стійкості регіональних виробничих систем: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.02. — Луганськ, 2000. — 25 с.
15. *Зайцев О. Н.* Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. — Хабаровск, 2007. — 23 с.
16. *Зеленская О. А.* Совершенствование информационно-экономических механизмов обеспечения конкурентоспособности предприятий: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. — Ростов-на-Дону, 2007. — 21 с.
17. *Кибиткин А. И., Беспалова С. В.* Алгоритм диагностирования сложных экономических систем // Вестник МГТУ. — 2003. — Т. 6. — № 2. — С. 189—192.
18. *Козаченко А. В., Воронкова А. Э., Медяник В. Ю., Назаров В. В.* Малый бизнес: устойчивость и компенсаторные возможности: Монография. — К.: Лібра, 2003. — 328 с.
19. *Кредитный ризик комерційного банку: Навч. посіб. / В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко; За ред. В. В. Вітлінського.* — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 251 с.
20. *Криворотов В. С.* Управление экономической устойчивостью предприятий в трансформационном периоде: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. — Краснодар, 2006. — 23 с.
21. *Кульбака Н. А.* Сущность и факторы экономической устойчивости предприятия. — Донецк, 2002. — На сайті <http://www.uran.donetsk.ua>.
22. *Лігоненко Л. О.* Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. — 580 с.
23. *Ложкин О. Б.* Финансовый анализ эффективности и устойчивости бизнес-процесса // Аудит и финансовый анализ. — 2001. — № 2. — С. 6—22.

24. *Люшина Э. Ю.* Управление устойчивым развитием промышленного предприятия: Автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.05. — Нижний Новгород, 2006. — 22 с.
25. *Маковейчук К. А.* Моделирование управления экономической устойчивостью предприятий электронной коммерции: Дис. ... канд. экон. наук: 08.03.02. — Донецк, 2004. — 165 с.
26. *Масленко Ю. В., Кульбака Н. А.* Устойчивое развитие предприятия — фактор экономической безопасности // Материалы международной научно-практической конференции «Проблемы обеспечения экономической безопасности», 23–24 ноября 2001 г. — Донецк. — На сайті <http://www.uran.donetsk.ua>.
27. *Матвійчук А. В.* Аналіз та прогнозування розвитку фінансово-економічних систем із використанням теорії нечіткої логіки: Монографія. — К.: ЦНР, 2005. — 206 с.
28. *Недосекин А. О., Максимов О. Б.* Применение теории нечетких множеств к финансовому анализу предприятий. — СПб., 1999. — На сайті <http://www.vmggroup.sp.ru>.
29. *Пастухова В. В.* Стратегічне управління підприємством в умовах нестабільності зовнішнього середовища: Дис... докт. экон. наук: 08.06.01. — К., 2003. — 406 с.
30. *Пилипенко А. А.* Формування організаційно-економічного механізму забезпечення усталеної роботи підприємства: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01. — Харків, 2000. — 16 с.
31. *Попов К. П.* Обеспечение экономической устойчивости предприятия на основе оценки и учета факторов неопределенности и риска // Вісник Східно-українського національного університету. — 2002. — № 5 (51). — С. 213—220.
32. Промышленная логистика: Логистикоориентированное управление организационно-экономической устойчивостью промышленных предприятий в рыночной среде / Под ред. А.А. Колобова. — М.: МГТУ им. Н. Э. Баумана, 1997. — 204 с.
33. Руководство по кредитному менеджменту: 3-е изд.; Под ред. Б. Эдвардса / Пер. с англ.; Под ред. Б. А. Иткина. — М.: ИНФРА — М, 1996. — 464 с.
34. *Сальченко І.* Інтегральний рівень інвестиційної привабливості підприємств // Вісник податкової служби України. — 1997.— № 11. — С. 13—15.
35. *Семко Т. В.* Комплексна оцінка економічної стійкості будівельного підприємства в умовах становлення ринкових відносин: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.07.03. — Харків, 1998. — 16 с.
36. *Соколов М.Д.* Анализ и оценка экономической устойчивости торгового предприятия. — СПб.: СПбГУЭФ, 2000. — 15 с.
37. Стратегическое управление организационно-экономической устойчивостью фирмы: Логистикоориентированное проектирование бизнеса / Под ред. А. А. Колобова. — М.: МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2001. — 600 с.
38. *Туваев А. С.* Направления противодействия снижению экономической устойчивости промышленных предприятий: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. — М., 2006. — 22 с.
39. *Тхор С. О.* Управління економічною стійкістю підприємства: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01. — Луганськ, 2005. — 18 с.
40. *Унковская Т. Е.* Финансовое равновесие предприятия. — К.: Генеза, 1997. — 328 с.
41. *Хрущ Н. А.* Методи оцінки стійкості і конкурентоздатності підприємств: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01. — Одеса, 1996. — 23 с.
42. *Царева С. В.* Место и роль инвестиционного планирования в обеспечении устойчивости предприятия // Вестник МГТУ. — 2006. — Т. 9. — № 4. — С. 686—689.
43. *Шевцов В. В.* О подходах к определению микроэкономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий // Аудит и финансовый анализ. — 2003. — № 3. — С. 37—39.
44. *Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С.* Методика финансового анализа. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 176 с.
45. *Эйтингон В. Н., Анохин С. А.* Прогнозирование банкротства: основные методики и проблемы. — На сайті <http://www.iteam.ru>.
46. *Ячменева В. М.* Концепция экономической устойчивости предприятий // Культура народов Причерноморья. — 2005. — № 74. — Т. 1. — С. 94—97.
47. *Altman E. I.* Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy // The Journal of Finance, September 1968, P. 589—609.